

EKONOMIUTSKOTTETS UTLÅTANDE 28/2013 rd

Regeringens proposition till riksdagen om stats- budgeten för 2014

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 24 september 2013 regeringens proposition om statsbudgeten för 2014 (RP 112/2013 rd) till finansutskottet för beredning.

På grundval av 38 § 3 mom. i riksdagens arbetsordning har ekonomiutskottet beslutat lämna utlåtande om budgetpropositionen till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- ekonomidirektör Mika Niemelä och industriråd Sakari Immonen, arbets- och näringsministeriet
- byråchef Katja Taipalus, Finlands Bank
- direktör Jukka Häyrynen, Tekes — utvecklingscentralen för teknologi och innovationer
- generaldirektör Erkki K. M. Leppävuori, Teknologiska forskningscentralen VTT

- programdirektör Hannu Idman, Geologiska forskningscentralen
- förvaltningsdirektör Risto Huopaniemi, Finnvera Abp
- direktör Jouni Hakala, Finlands industriinvestering Ab
- expert Vesa Vuorenkoski, Akava ry
- SMF-direktör Pentti Mäkinen och finansieringsexpert Tommi Toivola, Finlands Näringsliv rf
- ekonomisk expert Petri Malinen, Företagarna i Finland
- näringschef Antti Aarnio, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf
- professor Ari Hyytinen
- professor Matti Pohjola.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av

- Näringslivets Forskningsinstitut ETLA
- Löntagarnas forskningsinstitut
- Kuluttajaliitto — Konsumentförbundet ry
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt. Budgetförslaget för 2014 lämnas i en tid av ekonomisk osäkerhet. Produktivitetsökningen har avstannat och industrin, fundamentet för samhällsekonomin, har försvagats i takt med

strukturförändringarna. Den nya tillväxten kan bara bygga på en väsentlig ökning av jobben i den privata sektorn. För att få igång tillväxten på nytt krävs nya åtgärder för företag som har tillväxtpotential men saknar tillräckligt eget kapital.

Den föreliggande budgetpropositionen strävar särskilt efter att få fart på företagsverksamheten och sänka långtids- och ungdomsarbetslösheten. Besluten om reformering av samskatt- och kapitalbeskattningen förbättrar de allmänna förutsättningarna för att bygga upp nya näringsstrukturer och höja produktiviteten. Den nya lag om företagsstöd som träder i kraft under budgetåret väntas ge ett lätthanterligare och smidigare stödssystem. Reformeringen av företagsstödssystemet måste likväl gå vidare och omfatta också stödssystem som faller utanför räckvidden för den nuvarande lagen. Det föreslås att särskild bevilningsfullmakt ges med tanke på plötsliga strukturförändringar. Den nya strukturfondsperioden 2014—2020 inleds, vilket medför en ökning av bevilningsfullmakterna för strukturfonderna.

Företagen. För att ekonomin ska kunna återhämta sig krävs att företagets finansieringsbehov tillgodoses. Finansmarknadskrisen och nedgången i realekonomin har lett till att finansierarna granskar kreditriskerna noggrannare och lägger allt större vikt vid prissättningen av riskerna. Större företag hittar finansiering också utanför banksektorn, bland annat genom obligationer, men ju mindre ett företag är, desto större är sannolikheten för att det är beroende av bankfinansiering. För små och medelstora företag som behöver nytt kapital för att växa är det av central vikt att banksektorn är stabil och har omvärldens förtroende. Tjänste- och kunskapsintensiva företag med tillväxtpotential har ofta mindre behov av fasta investeringar än andra företag. Det påverkar företagets nettoförmögenhet och därigenom möjligheterna att genom den marknadsmissigt fungerande banksektorn få den lånefinansiering som en internationalisering förutsätter. Utskottet anser att propositionens åtgärder för att rätta till bristerna på marknaden pekar i rätt riktning.

Energi. Regeringen föreslår en ökning av anslaget för produktionsstödet för förnybar energi. Det regionala transportstödet fortsätter som

kompensation för svaveldirektivet. Investeringsstöd för terminaler för flytande naturgas (LNG) föreslås, också det som ett led i det nationella åtgärdsprogrammet enligt svaveldirektivet. I utvecklingen av beskattningen av energisektorn blir det allt viktigare att incitamenten bildar ett konsekvent system så att de olika stödåtgärderna inte undergräver varandra. I ett europeiskt perspektiv är den finländska industrin exceptionellt energiintensiv. Besluten i energifrågor påverkar därför näringslivet extra mycket. Författningsgrunden måste utvecklas på lång sikt och med målet att företagen då de fattar beslut om investeringar kan förutse vilka ekonomiska konsekvenser besluten ger.

Nya tillväxtområden. För att få fart på tillväxten krävs möjligheter att skapa nya innovationer. Kärnpunkten är att vi måste utveckla en miljö som sammantaget lockar och sporrar till entreprenörskap, investeringar och sund risktagning och där företagande upplevs som ett attraktivt karriärval. I budgetpropositionen utvecklas de olika instrumenten för företagsfinansiering så att de bättre än tidigare stöder företagsverksamhet som bygger på innovationer. Utskottet menar att man med fog kan förvänta sig att det nya program för tillväxtfinansiering som ingår i propositionen kommer att stärka kapitalmarknaden och tillväxten för små och medelstora företag. Utskottet tillstyrker också att förvaltningen av stöden till nystartade företag centraliseras till Tekes. Förändringarna väntas skapa ökad klarhet i komplexet av företagsstöd, men utskottet vill ändå uttrycka sin oro över nivåerna för forsknings-, utvecklings- och innovationsstöden. Resurser som läggs på forskning bör ses som investeringar i stället för som utgiftsposter. Utskottet vill fästa uppmärksamhet vid att de resurser som i budgetpropositionen anvisas för forskning och utveckling visserligen ökar jämfört med i år men att Tekes finansiering minskar med 50 miljoner euro. Den offentliga finansieringens hävstångseffekt är stor särskilt när det gäller EU-finansierade projekt.

Ställningstagande

Ekonomiutskottet föreslår

*att finansutskottet beaktar det som sägs
ovan.*

Helsingfors den 23 oktober 2013

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Mauri Pekkarinen /cent
vordf. Marjo Matikainen-Kallström /saml
medl. Lars Erik Gästgivers /sv (delvis)
Teuvo Hakkarainen /saf
Harri Jaskari /saml
Antti Kaikkonen /cent (delvis)
Johanna Karimäki /gröna (delvis)
Pia Kauma /saml (delvis)

Miapetra Kumpula-Natri /sd (delvis)
Jukka Kärnä /sd (delvis)
Eero Lehti /saml (delvis)
Jari Myllykoski /vänst (delvis)
Martti Mölsä /saf
Sirpa Paatero /sd (delvis)
Arto Pirttilahti /cent
Kaj Turunen /saf.

Sekreterare var

utskottsråd Teija Miller.

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

Ekonomi växer inte, exporten drar inte, industrin kippar efter luft och vi tar mera lån för att täcka den usla hushållningen. Vi sannfinländare är ytterst oroliga över vårt land och finländarnas framtid. Regeringens budgetproposition saknar de verktyg som behövs. Den saknar alltså de medel och den vision som krävs för att stimulera ekonomin. Det står nu klart för alla att mångpartiregeringen har misslyckats i sin ekonomiska politik. De centrala ekonomiska målen i regeringsprogrammet, dvs. att bryta skuldsättningsspiralen, höja sysselsättningen och sänka arbetslösheten, kommer inte att uppnås.

Sannfinländarna är inställda på att förbättra välfärden, sysselsättningen och konkurrenskraften. Som ledande och ansvarsfullt oppositionsparti vill vi hjälpa regeringen styra in statsskutan på rätt kurs mot bättre tillväxt. Där ligger grunden för vårt alternativ.

Skattepolitiken

Sannfinländarna menar att regeringens beslut om en sänkning av samfundsskatten från 24,5 till 20 procent är förhastat. Vi inser mycket väl att Finland måste svara på den skattekonkurrens som initierats av de främsta konkurrentländerna, men till skillnad från regeringen är vi inte redo att driva på konkurrensen ytterligare. Under de rådande omständigheterna skulle vi vara redo att sänka samfundsskatten till 22 procent, dvs. till samma nivå som i Sverige och Danmark. De medel som sparas in skulle vi lägga på att stödja den sektor som är avgörande för sysselsättningen och den ekonomiska tillväxten, dvs. de små och medelstora företagen.

Vi kan inte heller acceptera regeringens beslut att slopa avdragsrätten för representationskostnader. Beslutet innebär i värsta fall dödsstöten för många turistföretagare vars verksamhet utanför semestersäsongerna ofta är mycket beroende av försäljningen till företagskunder. Enligt

PTT:s beräkningar kommer regeringens förhastade beslut att försvaga sysselsättningen inom turist- och restaurangbranschen med cirka tusen årsverken. Totalt sett har sloandet av avdragsrätten en mycket liten inverkan på statsfinanserna.

Under de tio senaste åren har i praktiken alla nya arbetstillfällen uppkommit inom SMF-sektorn och i synnerhet inom små företag med mindre än fem anställda. Vi menar att staten borde stödja SMF-sektorn bättre än hittills. Vi är ytterst besvikna på att regeringen i samband med beslutet om samfundsskatten glömt bort de små och medelstora företagen. Sänkningen av samfundsskatten tjänar inga andra än aktiebolagen, så vi menar att en liknande skattemorot måste ges också de övriga bolagsformerna.

Utöver det behöver vi nya insatser till stöd för små och medelstora företag. Därför föreslår vi ett åtgärds paket för tillväxt och sysselsättning inom SMF-sektorn: en momslettning i form av en betydande höjning av den nedre momsgränsen, företagsbeskattning av estnisk modell för jobbskapande små och medelstora företag och höjning av hushållsavdraget. Vi anser det också befogat att dessa insatser åtminstone till en början tas i bruk temporärt samtidigt som det skapas ett annat system för utvärdering av effekterna.

Att höja den nedre gränsen för momspliktig affärsverksamhet är ett effektivt sätt att motverka svart ekonomi och uppmuntra till företagsamhet. Då förbättras framför allt de små företagens lönsamhet och möjligheter att sysselsätta. Det är bäst lämpat för servicesektorn, eftersom serviceföretagen till följd av verksamhetens natur saknar större möjligheter till momsavdrag för förvärv. Dessutom sjunker tröskeln för att bli företagare betydligt och då ökar antalet småföretagare. Vidare redovisar företagarna i större utsträckning sina inkomster i beskattningen eftersom det inte längre är någon idé att göra små jobb svart. Det betyder att antalet aktörer inom den svarta ekonomin minskar betydligt samti-

dig som de övriga skatteinkomsterna ökar. Sannfinländarna föreslår att den nedre gränsen för momspliktig affärsverksamhet höjs från nuvarande 8 500 euro till 20 000 euro och det s.k. taket för momsens lättnadsområde samtidigt höjs från 22 500 euro till 40 000 euro. Momspliktig blir i så fall endast affärsverksamhet vars omsättning överskrider 20 000 euro per år, medan en omsättning på 20 000–40 000 euro ger momslättnad.

Vi sannfinländare anser att det viktigaste nu är att skapa nya jobb. Då får staten mer skatteinkomster, så det finns skäl att införa incitament för tillväxtföretag som sysselsätter arbetskraft. Vi föreslår en modell där tillväxtföretag kan utnyttja vinsten som driftskapital. Enligt vår modell ska små och medelstora företag som två år i följd anställer minst två nya heldagsanställda och vars ökning av antalet anställda årligen är minst 10 procent befrias från samfundsskatt så länge företaget inte delar ut vinsten till ägarerna. Det uppmuntrar till tillväxtinriktat företagande och användning av företagets vinster för utveckling av verksamheten och sysselsättningen.

Vi sannfinländare motsatte oss redan i skuggbudgeten för 2012 regeringen Katainens beslut att skära ned hushållsavdraget. Hushållsavdraget har genererat ny verksamhet och är ett livsvillkor för många små serviceföretag. Vi anser att en höjning av hushållsavdraget är ett förträffligt sätt att stödja företagsamhet och sysselsättning. Dessutom kommer ett höjt avdrag att motverka svartjobb, eftersom hushållen då får ett incitament att låta hederliga företag utföra mindre arbeten. Vi sannfinländare ser därför med tillfredsställelse på att regeringen har medgett sitt misstag och från och med början av 2014 tänker höja maxbeloppet för hushållsavdraget till 2 400 euro. Vi menar dock att regeringens beslut inte räcker till och föreslår därför, utöver höjningen av maxbeloppet, att hushållsavdraget ska få göras för 60 procent av de avdragsgilla kostnaderna för arbete i stället för 45 procent.

Det nuvarande systemet med företagsstöd är bevisligen mycket ineffektivt och gagnar främst Nokia och andra storföretag, som annars också lätt får hjälp av marknaderna för att finansiera

sina projekt. Företagsstöden har fått formen av en komplicerad projektfinansiering som endast stora och starka företag kan utnyttja medan de små och medelstora löper stor risk att bli utan pengar. Att företagsstöden är ineffektiva har observerats också i en rapport av arbets- och näringsministeriet. Enligt den skulle systemet med företagsstöd fungera betydligt bättre om ineffektiva stöd avskaffades och stödet inriktades på näringspolitiskt viktiga objekt. Om rapportens rekommendationer följs väntas statens utgifter för stöd att minska med 200-250 miljoner euro, så en effektivisering av företagsstödsystemet kan ge avsevärt större inbesparingar än de regeringen nu siktar till.

Energipolitiken

Vi sannfinländare menar att en rationalisering av energipolitiken måste stå högst på agendan i vår strävan att lösa problemen med exportindustrins konkurrenskraft. En konsekvent energipolitik som siktar till skäliga energipriser stöder sysselsättningen, den ekonomiska tillväxten, konkurrenskraften och köpkraften och ökar dessutom den sociala jämlikheten.

Vår energiintensiva industri tappade kraftigt i konkurrenskraft när energiskatterna höjdes. Internationella studier visar att ett lågt energipris är ett viktigt argument för att investera i ett land. Ett exempel på detta är Facebooks beslut att välja Sverige, där elskattesatsen är förmånlig, som etableringsort för ett datacenter i Europa.

Det främsta målet med Sannfinländarnas energipolitik är att stärka den inhemska energins ställning jämfört med importenergin. Regeringen Katainens överilade beslut att skära ned stödet för inhemskt bioenergi, däribland torv och träbaserad energi, har lett till att det nu är förmånligare att producera kondensol med stenkolk än med ved. Ett flertal energibolag har därför ersatt inhemsk bioenergi med stenkolk. Såväl ekonomin som miljön lider till följd av regeringens fullständigt misslyckade energipolitik.

För att vända denna utveckling kräver Sannfinländarna att skattestödet för torv och stödet för skogsflis återställs på 2012 års nivå. Torv och trä är genuint inhemska energiformer och

det är enligt Sannfinländarna bättre att låta energieurona cirkulera i Finland än att ge dem till andra länder. Enligt Pöyrys kalkyler skulle en sådan lösning ge 850 nya årsverken, en sänkning av koldioxidutsläppen med 1,5 miljoner ton per år och en förbättring av bytesbalansen på över 50 miljoner euro.

Vi Sannfinländare menar att regeringens beslut att påföra den utsläppsfria energiproduktionen en extra skatt är fullständigt sanslös. Denna s.k. windfallskatt skulle försvaga den finländska industrins investeringsvilja och konkurrenskraft. Den vore helt klart en extra belastning i ett ekonomiskt läge som redan är prekärt. Windfallskatten kommer därför garanterat att ytterligare driva på utflaggningen av industrijobben. Sannfinländarna menar att det är oskäligt att belasta vår industri, som redan försvagas av svaveldirektivet, med ytterligare kostnader. Vi menar att energipolitiken måste sporra företagen att investera i ren energi. Regeringen har tydligen en annan syn på saken.

Det räcker dock inte att skippa windfallskatten. Det största industripolitiska misstaget i Fin-

lands närhistoria — svaveldirektivet — kräver ytterligare kompenserande åtgärder. Vi anser att regeringens beslut om en halvering av farledsavgifterna, som ett led i den inkomstpolitiska uppgörelsen, går i rätt riktning men är otillräckligt. Sannfinländarna menar att farledsavgifterna borde slopas helt när svaveldirektivet träder i kraft vid ingången av 2015. Det är det enda sättet att återställa landets konkurrenskraft och industriretsarnas förtroende. Slopade farledsavgifter vore särskilt viktiga för transittrafiken via Ryssland, eftersom de baltiska länderna, som konkurrerar med Finland om samma trafik, inte tillämpar några motsvarande avgifter. För att få ned de för näringslivet viktiga transportkostnaderna till en skälig nivå föreslår vi dessutom att det för yrkestrafikens del införs ett skattekontobaserat system för återbäring av transportbränsleskatten.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 23 oktober 2013

Kaj Turunen /saf
Teuvo Hakkarainen /saf
Martti Mölsä /saf

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

På andra håll i Europa har industriproduktionen och exporten redan tagit ny fart. I Finland pekar trenden åt motsatt håll. Finlands ekonomi uppvisar dubbla underskott och förtvinar allt mer.

Industriproduktionen gick ned med 5 procent från augusti 2012 till augusti 2013, medan exporten under samma tid minskade med hela 11 procent. Antalet sysselsatta är cirka 50 000 mindre än för ett år sedan och arbetslösheten har ökat med 40 000 personer. Också ungdomsarbetslösheten ökar.

Det finländska kunnandet omvandlas inte i innovationer, produkter eller jobb. Regeringen motarbetar i stället just innovationer. Den står överksam i ett läge där företagen inte får finansiering ens för bra projekt. Den har dragit ner på finansieringen för internationalisering och export precis i det läge då den borde ha satsat på detta. I värsta fall har den medvetet slagit ned på det finländska arbetet och företagandet och röjt väg för ökad import. Några grova exempel på detta är åtgärderna för att sänka konkurrenskraften för torv och ved och välkomnandet av importerad stenkol.

Regeringen saknar en tillväxtstrategi. Den är särskilt överksam inom industripolitiken, trots att den finländska industrin i stort sett befinner sig i fritt fall. De stora förluster som Nokia, skogsindustrin och många teknologiska nyckelbranscher uppvisar har inte väckt regeringen.

Finland behöver en inspirerande och sporrande tillväxtstrategi. Som ett led i denna behöver vi snabbt ett nationellt industripolitiskt program för att främja strategiarbetet och företagandet.

Vi föreslår att följande direkta näringspolitiska åtgärder tas in som tillägg till och ändringar i regeringens budget för 2014:

Innovationspolitiken

Regeringen skär ned finansieringen för innovationer med totalt tiotals miljoner euro; det inne-

bär minskade anslag för bl.a. Tekes, Statens tekniska forskningscentral VTT och Geologiska forskningscentralen minskar.

Vi föreslår en ökning av VTT:s omkostnader särskilt för forskningstjänster i anslutning till små och medelstora företag.

I fråga om Tekes stöd för forskning, utveckling och innovationer föreslår vi en ökning av såväl bevilningsfullmakten som utbetalningen av finansiering i form av understöd.

Finnveras räntestöd och ersättning av kreditförluster

Företagens tillgång till finansiering har försämrats. Balansräkningarna, och därmed också säkerhetsreserverna, är svagare. Samtidigt höjer den fria marknadens finansiärer marginalerna och ställer hårdare krav på säkerheten.

Marknaden fungerar nu dåligt när det gäller företagsfinansiering, och staten måste försöka rätta till det genom sina specialfinansieringsbolag. Det behövs helt uppenbart låneinstrument som dels svarar mot den rådande konjunkturen, dels driver på strukturförändringar så att i grunden utvecklingsbara företag tar fram nya produkter eller rentav söker sig till nya branscher.

Villkoren för ett sådant konjunktur- och strukturlån bör motsvara villkoren för det konjunkturlån som fanns åren 2009—2011.

Vidare bör anslagen för Finnvera Abp:s räntestöd och ersättningar för kreditförluster ökas något.

Exportfinansiering

Finlands export går dåligt. Exporten sjunker snabbare än någon annanstans i Europa. Det är fel att dra ned på exportfinansieringen i det läget. Internationaliseringsstöd för företags samprojekt måste enligt Centern beviljas mer pengar.

Kapitalisering av företag

Det starka finländska kunnandet omvandlas alltför långsamt i innovationer, produkter och jobb. Det är svårt för företag att få finansiering i form av eget kapital. Det tålmodiga kapitalet, redo att ta större risker, har dragit sig tillbaka.

Vi måste snabbt reagera på detta. I anslutning till Finlands Industriinvestering Ab måste vi bygga upp en tillväxtfond, en fond av fonder, som i synnerhet placerar i bioekonomi och cleantech. Målet skulle vara att fonden skapar en stark hävstångseffekt och vid behov utnyttjar också asymmetriska arrangemang.

Med medel från försäljning av statens icke-strategiska tillgångar kan vi redan 2014 skapa en fond av fonder med ett kapital på hundratals miljoner euro. Syftet med fondens vidareplaceringar är att samla ett placeringskapital som är betydligt större än så.

Regionutveckling och strukturfondspolitik

Nästa år inleds en ny programperiod för EU:s region- och strukturpolitik, vilket innebär kännbara nedskärningar i understöden för företagens regionbaserade investeringar och utvecklingsinsatser.

Det är ett mycket hårt slag mot de finländska små och medelstora företagens utvecklingsprojekt, särskilt i de mest utsatta regionerna.

Staten måste genom rent nationell finansiering ersätta åtminstone en del av den EU-finansiering som går förlorad.

Vi föreslår en rejäl ökning av den nationella finansieringen år 2014. Som en följd av detta måste också anslaget för utbetalningar höjas.

Landskapsutvecklingspengarna är ett viktigt finansiellt instrument för att stödja frivilligt utvecklingsarbete i landskapen. Under innevarande valperiod har regeringen varje år skurit ned landskapsutvecklingspengarna.

Genom sina åtgärder stryper regeringen såddfinansieringen för många projekt som skulle främja den ekonomiska tillväxten. Landskapsutvecklingspengarna har haft en stark hävstångseffekt i utvecklingen av regionerna.

Vi måste skapa ett system där en bestämd procentandel av de anslag som avsätts för regionalt stöd styrs till projekt som landskapsförbunden självständigt och demokratiskt beslutar om utifrån landskapsprogrammen. Nästa års anslag kräver en nivåhöjning.

Energipolitiken

Konkurrenskraften för inhemska biobränslen måste återställas. Regeringens beslut att från ingången av innevarande år försvaga konkurrenskraften för inhemska biobränsle i relation till stenkol är bakvänt och ohållbart. Nu fraktas stenkol i ökande mängder till Finland. På närmare ett tiotal orter har stora energiverk ökat användningen av kol eller planerar miljoninvesteringar för att kunna göra det. Inom elproduktionen har stenkolens andel rentav fyrdubblats under början av året.

I enlighet med den lagmotion vi lämnat måste skatten på torv och det rörliga produktionsstödet för skogsenergi återställas till den nivå det hade under den föregående regeringens tid. Vidare måste skatten på stenkol höjas till den nivå som anges i lagmotionen.

Konkurrenskraften för inhemska biobränslen måste snabbt återställas.

Småskalig produktion måste ges tillgång till elnätet. Möjligheterna till småskalig energiproduktion, i synnerhet elproduktion, har förbättrats avsevärt. Det finns fortfarande omotiverade hinder för distribution av denna produktion via det allmänna elnätet, trots att de nya mätarsystemen skulle tillåta det.

Vi förutsätter att regeringen med det snaraste vidtar åtgärder för att underlätta den småskaliga produktionens tillgång till nätet.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 23 oktober 2013

Mauri Pekkarinen /cent
Antti Kaikkonen /cent
Arto Pirttilahti /cent